

PARA

Tarih Aralığı: 9.2.2020 - 9.2.2020

Haber Adedi: 1

İÇİNDEKİLER

No	Yayın Tarihi	Yayın Adı	Döküman Başlığı	Sayfa No
1	9.2.2020	PARA	EKONOMİ HOCALARININ BU YIL İÇİN BEKLENTİLERİ	12

PARA | KAPAK

Ekonomi hocalarının bu yıl için beklentileri

*Ekonomistlere göre Türkiye ekonomisi bu yıl etkili büyüme rotasına girecek.
En çok hareketlenme turizm, teknoloji ve yazılım sektöründe olacak.
İşte, 22 akademisyen ve ekonominin Türkiye ekonomisine ilişkin öngörüler...*

EKONOMİSTLER 2020'de Türkiye ekonomisinin öncelikli gündem maddelerini işsizlik, ABD ile ilişkilerin seyri, jeopolitik riskler olarak görüyor. Büyüme ihtiyacı, bütçe açığı, ticaret savaşları ve AB ilişkilerinde yeni rotalanma da öncelikli gündem maddeleri arasında sıralanıyor. Türkiye'nin yapısal reformlara odaklanması gerektiğine dikkat çeken ekonomistler, öncelikli yapısal adımlar listesinin başına adalet ve hukuk reformunu koyuyor. 2020'de en önemli reform girişimleri arasında vergi sisteminin yeniden düzenlenmesi, bankacılık reformu, sermaye piyasalarını güçlendirecek adımlar atılması, AB'yle Gümrük Birliği'nin revizyonu ve tam üyelik ile ilgili sürecin yeniden başlaması da ekonomistlerin gündeminde önemli bir yer tutuyor.

2020'de en çok hareketlenmeyi turizm, teknoloji, yazılım yatırımlarında bekleyen ekonomistler, inşaat sektöründen kolay kolay vazgeçilemeyeceğinin altını çiziyor. Hükümetin

HÜLYA GENÇ SERTKAYA

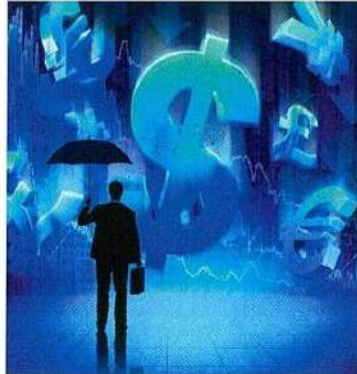
hulya.genc@paradergi.com.tr

uyguladığı ithal girdide yerli üretimi teşvik etmeye, cari açığı düşürmeye yönelik destek politikalarının kimya, ilaç ve **tıbbi cihaz**, makine-elektronik teçhizat, otomotiv ve **raylı sistemler** yatırımlarını hareketlendireceği ifade ediliyor. 2020'de hizmetler sektörü, taşımacılık, bankacılık yatırımlarının hız kazanacağı beklentilerini dile getirenler de bulunuyor. Ekonomistlerin 2020 sonu enflasyon tahminleri yüzde 9 bandında, büyüme beklentileri ise yüzde 3-3.5 bandında yoğunlaşıyor. İşsizlik oranı beklentisi ise yüzde 12 bandında ağırlık kazanıyor.

Para Dergisi olarak rektör, bölüm başkanı ve öğretim üyesi 22 ekonominin 2020 yılı Türkiye ekonomisi öngörülerini aldık...

İŞSİZLİK ÖNCELİKLI GÜNDEM

Ankete katılan akademisyenlerin dörtte birine göre 2020'de Türkiye'nin öncelikli gündem maddesi işsizlik olacak. Pamukkale

Üniversitesi Maliye Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ersan Öz, 2020'nin öncelikli gündem maddesinin, önemli ekonomik ve sosyal riskler taşıyan "işsizlik" olduğu görüşünde. Özellikle genç işsizliğin azaltılmasına yönelik çalışmaların birinci öncelikli olduğunu dile getiren Öz, "İşsizliğin azaltılabilmesi için emek yoğun teknolojilere bağlı alanların teşvik edilmesi düşünülebilir. Ciddi bir insan kaynakları politikası yanında, işgücü planlaması da yapılmalı. Vergi sistemimiz baştan sona yeniden düzenlenmeli. Öncelikli gündem maddeleri arasında ikinci sırada bankacılık reformu, üçüncü sırada ise adalet reformu geliyor. Uzun vadeli olarak yapılması gereken bir reform alanı da eğitim. Ancak sürekli olarak değişen eğitim sisteminin yeni reformların başını şansını azalttığı da bir gerçek" dedi.

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa Özer'e göre ise, 2020'de Türkiye'nin öncelikli gündem maddesi işsizlik oranı ile artacak bütçe açıkları olacak.

İşsizlik sorunun öncelikli gündem olması gerektiğini söyleyen İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Şeker ancak kur-faiz politikalarının daha fazla

Prof. Dr. Oral ERDOĞAN / Piri Reis Üniversitesi Rektörü

"Yüzde 5 üzeri büyüme yüksek olasılık"

ABD ekonomisi 2020'de çok net bir şekilde büyüme gösterecek. Bu bağlamda, Türkiye'nin ABD ile ilişkileri Türkiye ekonomisine yön verecek diye düşünüyorum. 2019'un ikinci yarısında önemli ölçüde iyileşen ilişkilerin etkisinin yatırım ortamını olumlu etkilediğini görüyoruz. Geleceğe yönelik yatırımcı beklentilerinin hisse ve tahvil piyasası fiyatlamalarına yansıdığından hareketle; Türkiye ekonomisinin 2020'de yüzde 5 üzerinde büyümesini çok yüksek

olasılık görüyorum. TCMB'nin agresif faiz indirimlerinin kreditorler nezdinde etkisini hissettirmesi halinde tüketim ve yatırımların canlanması olasılığı yüksek olacak görünüyor. Halen inşaat sektöründe ve fiyatlarda canlanma eğilimi sürüyor.

Bu hareketin devamı olasılığı yüksek. İnşaat, turizm ve **sevünme** **sanayi** öne çıkıyor. ABD ile olan gelişmelerin iyi şekilde sürmesi durumunda ve Brexit etkisiyle de bazı sektörlerin parlaması olasılığı yüksek görünüyor.

konuşulacağını altını çiziyor...

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Burak Arzova ise, 2020'nin en çok konuşulacak gündem maddelerini işsizlik ve yüzde 5'lik büyüme olacağı görüşünde. Arzova, her ne kadar şu an dillendirilmese de bir erken seçim olasılığının hep gündeme gelecek bir konu olduğu görüşünde.

Ankara Hacı Bayram

Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr.

Murat Çetinkaya,

Türkiye'de işsizliğin

en önemli nedeni

ekonominin istihdam

yaratma kapasitesini

kaybetmesi olduğu

görüşünde. Çetinkaya,

"Geçmiş kriz dönem-

lerinde alınan politika tercihleri ile işsizlik

rakamlarında bugüne göre daha erken iyileşme söz konusu iken, işsizliğin artmaya devam etmesi döngüsel işsizlik yaşandığı-

nın önemli bir göstergesi. İç talepteki za-

yıflığa bağlı olarak ortaya çıkan döngüsel

işsizlik, ekonomide gelir yaratma kapasitesini kısıtlayacak, ekonomide talep sevi-

yesinde gerilemeye neden olarak bir kısır

döngü ile hem gelir yaratamama hem de

daha yüksek oranlı bir işsizliğe neden ola-

bilir" dedi.

ABD İLE İLİŞKİLER

2020'de Türkiye ekonomisinin öncelikli gündem maddesinin ABD ile ilişkiler

Ekonomistlerin 2020 sonu öngörülleri

	Büyüme (%)	İşsizlik (%)	TÜFE (%)
Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA	3	11.8	10-12
Prof. Dr. Burak ARZOVA	4,5	12,1	9,1
Prof. Dr. Emre ALKİN	4	11-12	10
Prof. Dr. Erhan ASLANOĞLU	3-4	12-13	9-10
Prof. Dr. Ersan ÖZ	3-5	12.9-14.5	10-12
Dr. Güldenur ÇETİN	4,3	12	9
Prof. Dr. Haluk LEVENT	0-1.5	16-18	12-15
Prof. Dr. Harun ÖZTÜRKLER	3-4	12-14	8-10
Doç. Dr. Hakkı Arda TOKAT	4	14	10
Prof. Dr. Kamil YILMAZ	3-3.5	12-13	10-12
Prof. Dr. Kerem ALKİN	3.5 ve üzeri	12.4-12.8	10 ve altı
Prof. Dr. Murat ÇETİNKAYA	4-5	13	10
Prof. Dr. Murat FERMAN	3.5-4	12	10 ve altı
Ekonomist Murat SAĞMAN	3	16	10
Prof. Dr. Murat ŞEKER	3-3.5	13-14	12-14
Prof. Dr. Murat YÜLEK	1-2	11,5	9
Prof. Dr. Mustafa ÖZER	3	13-14	9
Prof. Dr. Oral ERDOĞAN	6.5	12	9
Prof. Dr. Ramazan AKTAŞ	3	11-12	9-11
Prof. Dr. Sinan ALÇIN	3.5	12	9
Prof. Dr. Umut HALAÇ	4	12-13	11-12
Prof. Dr. Üstün DİKEÇ	3-3.5	13-14	12

PARA | KAPAK

Prof. Dr. Murat FERMAN / Beykent Üniversitesi Rektörü

“Pozitif ayrışabiliriz”

Enflasyon kulvarında seyir olumluya döndü. Bununla beraber, enflasyonun genel seyri için ilk altı aylık gelişim tayin edici olacak. Yüzde 10 altındaki her düzeyde yıllık TÜFE gerçekleşmesi başarılı bir sonuç olacak. 2020’de global planda büyüme özürü konjonktür devam edecek, ancak Türkiye pozitif ayrışacak. Türkiye ekonomisi büyüme eksenli anlayış ile uygulamalardan vazgeçemeyecek.

Ülkemiz doğal büyüme potansiyeli olarak öngördüğümüz 3.5-4 bandının üzerindeki her değer için başarı çitasını yükseltmiş olacak. Temel önceliğimiz, sürdürülebilir, kalkınma ve yaşam kalitesi ile terbiye ve hemhal edilmiş, ezberden kurtulmuş, insanımıza dokunan bir büyüme modelini formüle edebilmektir. 2020’de döviz finansal çekiciliği irtifa kaybetmeye devam edecek.

kesimlerinin el birliğiyle hareket etmesi gerektiğinin altını çizdi.

YERLİ OTOMOBİL, KANAL İSTANBUL

Kırıkkale Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Harun Öztürkler’e göre, Doğu Akdeniz, Libya, Suriye ve İran başta olmak üzere jeopolitik gelişmeler, ABD’nin Türkiye’ye yönelik ekonomik ambargoları ve Türkiye’nin en önemli dış ticaret ortaklarından birisi olması nedeniyle AB’den ayrılma süreci sonrasında İngiltere ile ekonomik ilişkilerin en önemli gündem maddeleri olacağını vurguladı ve ekledi: “2020’de yerli otomobil ve Kanal İstanbul projeleri de öncelikli gündem olacak.”

Yaşar Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Umut Halaç, 2020 yılında Türkiye’nin öncelikli gündem maddesinin “gelir dağılımındaki eşitsizlik” olacağını görüşünde. KTO Karatay Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Üstün Dikeç’e göre ise, 2020’de öncelikli gündem ekonomik açıdan dışa bağımlılık olacak. Dikeç’e göre, devlet

ve ABD’den yaptırım tehlikesi olacağını söyleyen Bilgi Üniversitesi Öğretim Görevlisi Murat Sağman, küresel gelişmeler, bölgesel jeopolitik riskler ve ticaret savaşlarının Türkiye ekonomisini zorlayabileceğini belirtti. Sağman, “Türkiye’nin sermaye çekmesi gerekiyor, dışarıda sermaye azalırsa bize gelen sermaye de azalır” ifadelerini kullandı.

Piri Reis Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Oral Erdoğan, 2020 yılı ABD seçimlerine giden bir süreçte olunması nedeniyle Türkiye ekonomisinde de ana faktörlerden birisinin ABD ile ilişkinin yönü olacağını vurguladı. Türkiye’nin kendi seçim sürecine ve 2023 hedeflerine giden yolda siyasetin etkisinin daha fazla öne çıkabileceğini dile getiren Erdoğan, “Finansal is-

tikrar açısından hızla artmış olan ‘toplam borcun milli gelire oranı’ ile ‘bütçe açığının’ düşürülmesi gündemde olacak” dedi.

İktisadi Araştırmalar Vakfı Başkanı, İstanbul Üniversitesi İktisat Politikaları Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet İncekara ise, 2020’nin Türkiye açısından içinde bulunduğu coğrafyada devam eden jeopolitik riskler, ticaret savaşları, iklim değişikliği tehdidi, yıkıcı teknolojik gelişmeler açısından zor bir yıl olacağını vurgulayarak, 2020 yılı için öngörülen büyüme hedefi ile diğer makro ekonomik hedeflerin realize edilebilmesi için toplumun tüm

Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA / İktisadi Araştırmalar Vakfı Başkanı, İstanbul Üniversitesi İktisat Politikaları Bölüm Başkanı

“Özel sektör dijitalleşmeyi odak noktasına alacak”

2020 bütçesinde, tarım için ayrılan kaynak tutarında 2019’a göre ciddi bir artış sağlandığı görülüyor. Ayrıca, bütçede savunma ve güvenlik için yüzde 13 oranında pay ayrıldı. Kamu yatırımları için ayrılan pay yüzde 8 oranında. Bu oranlar dikkate alındığında 2020’de ülkemizde eğitim, sağlık, savunma ve tarım alanlarında hibe, teşvik ve desteklerin devam edeceği varsayımıyla, özel sektör ve girişimcilerin de bu alanlarda yoğunlaşabileceği ve bu kapsamda

üretim ve sanayide dönüşümü sağlayacak Ar-Ge ve inovasyon, yüksek teknolojiye dayalı yerli üretimde sıçrama sağlayabilecek projelerin hayata geçirilebileceği ifade edilebilir. Bu yıl, hizmetler sektörünün, taşımacılık, bankacılık, teknoloji yatırımlarının desteklenmesi ve hız kazanması beklenebilir. 2020 özel sektörün nakit akışı, verimlilik ve maliyetleri kontrol etmek için büyük çabalar harcayacağı bir yıl olacak.

destek ve teşvikleriyle özel sektörce yerli teknolojinin geliştirilmesinin yanı sıra dış talebe yönelik döviz getirici mal ve hizmet üretimine öncelik verilmeli, altyapı yatırımlarına ağırlık verilmeli; küresel olumsuz gelişmeler ile jeopolitik bölgesel risklerin ekonomi üzerindeki etkileri en aza indirilmeli. Kaynakların dikkatli kullanılması ve yatırımları çekmek için güvenli ortam yaratılmalı.

ÖNCE HUKUK

Ekonomistler öncelikli hayata geçirilmesi gereken yapısal reformlar listesinin başına daha verimli iş yapma ortamı sağlayabilecek hukuk ve adalet reformunu koyuyor. İstanbul Kültür Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sinan Alçın, başta hukuk reformu olmak üzere atılacak adımların, özellikle yabancı yatırımcıların güveninin yeniden tesisi için önemli olduğunu vurguladı. Yatırım ikliminin iyileşmesinin yeni siyasi risklerin ortaya çıkmadığı durumda geciken yabancı yatırımların gerçekleşmesini sağlayabileceğine dikkat çeken Alçın, "Türkiye ekonomisinde ortaya çıkacak olası canlanma sürecine yabancı birleşme ve satın almalarının da eşlik edeceği bir yıl gözlemleyebiliriz" dedi.

Bilgi Üniversitesi'nden Murat Sağman da, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı konusunda adımlar atılması gerektiği-

Prof. Dr. Murat YÜLEK / **OSTİM** Teknik Üniversitesi Rektörü

"Yatırımların artmasını bekliyorum"

2020'de Türkiye ekonomisinin öncelikli gündem maddesi büyüme ihtiyacı olacak. Çin-ABD sürtüşmesi, ABD'deki seçimler, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki gelişmeler Türk ekonomisine negatif yansıtacak. Avrupa pazarındaki yavaşlama da ihracat açısından problem oluşturacak. 2020'de iş ortamının iyileştirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmeler için vergi kolaylıkları,

Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası'nın sermayesinin ve sanayi şirketlerine sağladığı finansmanın artırılması, ihracatçı şirketlerin desteklenmesi için Eximbank kaynaklarının güçlendirilmesi, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası'nın kamu kesimine iş yapan sanayi şirketlerine satıcı finansmanı sağlaması öncelikli hayata geçirilmesi gereken yapısal reformlar arasında sayılabilir.

ni vurgulayan isimlerden.

Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Burak Arzova ise, öncelikle "adalet reformunun" yapılması gerektiğini belirterek, bireysel hak ve özgürlükler alanında atılması gereken çok adım olduğunu vurguladı. Sermaye piyasalarının genişlemesi, etkinleşmesi ve daha fazla şirketin halka açılması açısından yeni bir Sermaye Piyasası Kanunu'na ihtiyaç duyulduğunu dile getiren Arzova, "Sermaye Piyasası Kurulu da daha etkin ve çağdaş bir yapıya kavuşturulmalı. Üniversite reformu mutlaka gerekli. Vergi reformu mutlaka yapılmalı. Dolaylı vergilerden kademe- li olarak doğrudan vergilere geçiş yapılması ve vergi adedinin azaltılarak, vergilendirme sürecinin basitleştirilmesi gerekiyor. Ücretlerde aylık ücretten saatlik ücrete geçilmesi hem işçinin menfaatinin korunması hem de işverenin yaptırdığı işin verimliliğinin ar-

tırılması açısından önemli" dedi.

Prof. Dr. Ahmet İncekara, sermaye piyasalarının güçlendirilmesi, yeni finansman araçlarının geliştirilmesinin önemine dikkat çekerek, "Diğer yandan hukuk ve adalet reformunun bir an önce sağlanması daha verimli bir iş yapma ve yatırım ortamı sağlayabilecek. Türkiye'nin kendine yeterli bir tarım toplumu haline getirilmesi, sanayinin teknoloji odaklı yenilenmesi, ihracatta katma değerli ürün satışlarının teşvik edilmesi gerekli. Ekonominin can damarının attığı İstanbul, depreme hazırlıklı bir yapıya çok yönlü planlama anlayışıyla bir an önce geçirilmeli" diye konuştu.

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Şeker ise, öncelikli gündeme getirilmesi gereken yapısal reformların demokratik kalkınma, bağımsız para politikası, risklerin azaltıldığı bir ekonomi olarak sıraladı.

Prof. Dr. Erhan ASLANOĞLU / Piri Reis Üniversitesi Rektör Yardımcısı

"ABD-Çin hegemonya mücadelesi kısa sürede bitmez"

ABD ile Çin arasındaki mücadele bir hegemonya mücadelesi, dolayısıyla kısa sürede biteceğini düşünmek gerçekçi değil. ABD seçimleri nedeniyle Trump'ın global ekonomide dolayısıyla ABD'de bir sorun istememesi, Çin'in de kısa sürede daha büyük bir sorunla karşılaşmak istememesi nedeniyle iki ülke arasında ateşkes tarzında 1. Faz anlaşma imzalandı. Bu anlaşmanın etkisi ve kısmi ve geçici de olsa etkisini 6 ile 18 ay içinde gerçekleştirecek para politikalarının katkısıyla 2020'de ABD seçimi öncesine, muhtemelen yaz aylarına kadar dünya

ekonomisinde bir büyüme ve finansal piyasalarının risk iştahında artış görmek şaşırtıcı olmaz. Koronavirüs salgını ciddi bir risk oluşturuyor. En kötüye hazırlıklı olup en iyisini temenni etmemiz gereken bir süreçteyiz. Temennimiz salgının 1-2 ay içinde kontrol altına alınması. Bu çerçevede ABD seçimi öncesine kadar baz senaryomuzu koruyoruz. Finansal piyasalar, özellikle hisse senedi piyasaları iyimser senaryoları çok hızlı fiyatladığı için pozitif geçmesini beklediğimiz bu dönemin sık sık düzeltmelerle geçeceğini düşünmek de yanlış olmaz.

PARA KAPAK

Prof. Dr. Murat ŞEKER / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Daha umut veren bir yıl"

2020'nin 2019'a göre daha fazla umut veren bir yıl olduğunu söyleyebilirim. Son dönemdeki toparlanmanın önümüzdeki çeyreklerde de devam ederek büyüme oranının yüzde 3-3.5 düzeyinde gerçekleşeceğini tahmin ediyorum. 2020 büyüme bağlamında toparlanmanın devam edeceği bir yıl olarak görülüyor, ancak bu büyümenin Türkiye'nin diğer ekonomik sorunlarına çare olacak büyüklükte olmayacağını düşünüyorum. 2020,

enflasyonun yine ekonomi gündeminden düşmeyeceği ve bununla birlikte bağımsız para politikası ihtiyacının daha fazla tartışılacağı bir yıl olacak. Enflasyonda çift haneyi görmeye devam edeceğiz. Ancak daha az oynaklığa sahip enflasyon oranlarıyla karşılaşacağımızı, bandın 12-14 arasında gerçekleşeceğini tahmin ediyorum. İşsizlik en önemli ekonomik sorun olmaya devam edecek.

KONUT KREDİ VE İPOTEK PİYASASI

Prof. Dr. Oral Erdoğan çok uzun süredir önemle vurguladığı "konut kredi ve ipotek piyasasının oluşturulması ve menkul kıymetleştirilmesinin" ekonominin olmazsa olmazı olacağını belirterek, bunun ayağı yere basan şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekti.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Çetinkaya ise yapısal reform içerisinde, teşvik ya da belli noktalara dokunan politika tercihleri yerine, farklı bir model üretmesi gerektiğini belirterek, kamu-özel işbirliğine dayanan, halkın da destek olduğu bir model oluşturulmasını önerdi. Çetinkaya, "Bu model ortaya konduğunda; öngörülebilirlikler birlikte uluslararası piyasalardan ciddi sermaye gi-

Prof. Dr. Ramazan Aktaş

rişi olacak ve ekonomi sağlıklı bir büyüme trendine girecektir" dedi.

TOBB ETÜ İşletme Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ramazan Aktaş 2020'de ülke riskini yabancı yatırımcı nezdinde artıran unsurları düzeltmeye yönelik yasal düzenlemeleri uygulamaya koymak gerektiğini vurguladı.

Prof. Dr. Harun Öztürkler, 2020'de öncelikle Merkez Bankası Yasası'nın yeniden ele alınması gerektiğini belirterek, Banka'nın fiyat istikrarı ve finansal istikrar ile sınırlı görev tanımlamasına istihdam veya büyüme hedeflerinin eklenmesinin bankanın bağımsızlığına yönelik tartışmaları azaltan önemli bir reform olacağını vurguladı. Öztürkler, "Vergiler ile ilgili devam eden yasal düzenlemeler

Prof. Dr. Ersan ÖZ / Pamukkale Üniversitesi Maliye Bölüm Başkanı

"Yerli yazılımlar ülkemiz için fırsat"

Yatırımlar açısından 2020'nin en pozitif yönü ülkemizin sahip olduğu, internet, bilgisayar, yazılım, yapay zeka gibi alanlarda ciddi yatırım potansiyeline sahip oluşumuz. Yabancı ülkelerin yazılımlarının kullanılarak dışarıya önemli ölçüde döviz çıkışı olması yerine bu teknolojilere uygun yerli yazılımların yapılmasının ülkemiz için fırsat oluşturacaktır.

2020'de kamu yatırımlarının azalması, kredi faizlerinin düşüyor olmasına rağmen sıkıntı yine daralması yavaşlarsa da inşaat sektöründe görülecek. İnşaatın bir an evvel lokomotif sektör olmaktan çıkarılması, alternatifler üretilmesi, piyasaları pozitif dışsal etkileyecek yerli sektörlerle ihtiyaç bulunuyor.

tamamlanmalı ve iyi tanımlanmış bir vergi tahakkuk ve toplama sistemi kalıcı olarak tesis edilmeli. Öte yandan, Türkiye için 2020'de en önemli reform girişimi AB ile Gümrük Birliği'nin revizyonu ve tam üyelik ile ilgili sürecin yeniden başlaması olacaktır" diye konuştu.

TURİZM, TEKNOLOJİ VE YAZILIM

Akademisyenler yatırımlar açısından 2020 yılı öngörülerini de paylaştı. Ekonomistlerin dörtte biri 2020'de en çok hareketlenmeyi turizm, teknoloji ve yazılım yatırımlarında bekliyor. Ekonomistler, inşaat sektöründe toparlanmayla birlikte hareketliliğin süreceğinin altını çizerken, Hükümetin uyguladığı ithal girdide yerli üretimi teşvik etmeye, cari açığı düşürmeye yönelik destek politikalarının ise kimya, ilaç ve **tıbbi cihaz**, makine-elektronik teçhizat, otomotiv ve **raylı sistem** yatırımlarını hareketlendireceği ifade ediliyor. 2020'de hizmetler sektörünün, taşımacılık, bankacılık yatırımlarının hız kazanacağı beklentilerini de dile getirenler de bulunuyor.

Prof. Dr. Murat Çetinkaya, özellikle kalıcı bir büyüme ve büyümede toparlanma için gayri safi sabit sermaye oluşumunun, yani yatırımların pozitif dönmeye başlaması gerektiği görüşünde. Turizm sektöründe özellikle 2019'da artan talebin 2020'de de devam edeceğini dile getiren Çetinkaya, diğer taraftan, kredi hacminde ortaya çıkan ivmelenme ile sanayi sektöründe 2019 yılında gerçekleşen düşük büyüme performansının 2020 ile birlikte artışa geçeceğini kaydetti.

YATIRIMCI İÇİN CAZİP SEKTÖRLER

TOBB ETÜ İşletme Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ramazan Aktaş 2020'de yatırım ve girişimcilik açısından cazip görülen sektörleri şöyle sıraladı: "İnternet

Prof. Dr. Emre ALKIN / Altınbaş Üniversitesi Öğretim Üyesi

“Kurların zorlamasını beklemiyorum”

İç veya dış politikadan kaynaklanan bir panik hali yaşanmaz ise 2020'de kurların zorlamasını beklemiyorum. Bu yıl tolerans dolar/TL'de 6.35'e kadar mevcuttu. Ancak yılın bitmesine birkaç gün kala bile bu seviyelere gelmedik. Unutmayın, Türkiye'de döviz kurlarının yönünü siyaset ama trendini her zaman ekonominin kırılma noktaları belirler. Dolayısıyla daha önce gördüğümüz seviyeleri test etmemiz ancak ve ancak siyasette fevkalade olumsuz gelişmeler olması, diğer taraftan ekonomideki kırılma noktaları iyileştirme hevesinin bir kenara bırakılmasıyla

gerçekleşebilir. Merkez Bankası'nın 2020'de her ne kadar elinde imkan olsa da, faiz oranlarını kolay kolay tek haneye düşürebileceğini sanmıyorum. Önce enflasyon oranına bakacağını ve ondan sonra faiz kararını vereceğini tahmin ediyorum. İşsizlik çok önemli bir konu. Ancak elimizdeki büyüme modeli işsizliğin tek haneye düşmesine katkıda bulunmuyor. Sadece inşaat sektörü ve konvansiyonel sektörler üzerine odaklanmış bir istihdam anlayışıyla işsizliği çözemeyeceğimiz bir şekilde ortaya çıktı.

pazarlama ve reklam ajansları, sağlıklı fast-food ürünleri, yaşlı insanlar için evde bakım hizmetleri, bilgisayar ve cep telefonu uygulaması yazılımları, oyun yazılımları geliştirme, emeklilere yönelik eğitim, eğlence ve dinlenme hizmetleri, bebek bakım teknolojileri, geri dönüşüme yönelik sektörler, butik sağlık hizmetleri sektörü, organik tarım ve hayvancılık, Endüstri 4.0 danışmanlık hizmetleri, uzaktan eğitim teknolojisi, yapay zeka uygulamaları, veri madenciliği yazılımları.”

Aktaş'a göre 2020'de hangi sektörlerin hareketleneceğini söylemek için ekonomideki önceliğin neye verileceğini bilmek gerekiyor. Finansal istikrara öncelik verilmesi halinde 2020 de 2019'un benzeri olacak. Cari açığın olmadığı dolayısıyla ithalata yönelik yatırım ve işlerin cazibesinin daha düşük olduğu buna karşın kısmi ithal ikamesine yönelik yatırım ve işlerin cazibesinin daha yüksek olduğu bir yıl olabilecek. Eğer büyüme ve işsizlik ön planda olacaksa bu takdirde iç tüketime yönelik sektörler öne çıkabilecek.

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Burak Arzova, 2020'nin Yeni Ekonomi Programı'nda (YEP) ön plana çıkarılan ve özellikle cari açığı düşürmeye yönelik sektörlerin desteklediği bir yıl olacağını vurguladı. İnşaat sektörünün ekonomik büyümeye hemen etki yapması nedeniyle, hükümet açısından tercih edilen bir sektör olacağına dikkat çeken Arzova, “İnşaattan kolay kolay vazgeçemeyeceğimiz gibi gözüküyor. Turizmin hareketli bir sektör olacağını, bunu ulaştırma sektörünün takip edeceğini düşünüyorum.

OSTİM Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Murat Yülek, yatırımlarda önemli bir hızlanma olmasa da, 2020'da 2019'a oranla yatırımların ve envanter

üretimini artmasını bekliyor. İhracata dayalı sektörler ve turizmde hareketin devam edeceğini belirten Yülek, konut sektöründe kredi genişlemesine dayalı nispi canlanmanın ilgili sektörlerde hareket olacağını vurguladı.

“CANLANMA OLABİLİR”

Prof. Dr. Sinan Alçın, son iki yıl hesaba katıldığında en çok kan kaybı olan sektörlerin başında inşaatın geldiğini belirterek, “Özellikle bu sektördeki istihdam kaybının 450 bin düzeyinde gerçekleştiğini

düşündüğümüzde, ilk toparlanmanın da tüketici malları dışında inşaat sektöründe ortaya çıkmasını bekliyorum. Özellikle mart ayı ve sonrasında yeni inşaat projelerinde canlanma beklenebilir” dedi.

Prof. Dr. Murat Şeker ise, 2020'de inşaat sektöründe bir miktar hareketlenme olacağı, ancak sektörün kurda yaşanabilecek olası dalgalanmalardan da etkilenmeyeceğini düşüncesinde.

Bilgi Üniversitesi Öğretim Görevlisi Murat Sağman, 2020'de üretime yönelik yatırımların 2019'a göre daha fazla olmasını bekliyor. 2020'de savunma, turizm ve sağlık sektörünün hareketleneceğini söyleyen Sağman, inşaat ve enerji sektörünün ise zorlanacağı görüşünde.

Piri Reis Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Erhan Aslanoglu, gerek büyüme gerek ekonomi politikalarının yönlendirmesiyle yatırımlarda 2019 yılına göre bir artış olacağını belirterek, “Enerji, altyapı, teknoloji ve turizm alanlarında

Prof. Dr. Sinan ALÇIN / İstanbul Kültür Üniversitesi Öğretim Üyesi

“Siyasi risklerin azaldığı bir yıl olacak”

2020'de ticaret savaşları belirsizliği yerini İran-ABD gerilimine bıraktığı bir yıl olacak. Türkiye özelinde ABD yaptırımları, Libya ile varılan anlaşmanın sonuçları, Doğu Akdeniz sorunu ve AB'den ayrılış olacak Britanya ile gerçekleştirilecek ticaret anlaşmasının hükümleri 2020'de en çok konuşacağımız konuları oluşturacak. Türkiye içinde bulunduğu jeopolitik konum ve riskler göz önüne alındığında dünyanın 'en dinamik'

bölgesinde yer alıyor. Bu dinamizmin pozitif ve negatif sonuçları olabiliyor. Ulusal düzeyde siyasi risklerin azaldığı ve reel sektördeki durgunluğun doğru yeniden-yapılanma adımlarıyla, farklılaşarak çıkmayı başaran firmaların güçlendiği, diğerlerinin

ise elenmeye başladığı bir yıl yaşayacağız. Dalga çekildiğinde ne durumda olacağımızın önemli olduğu bir yıl olacak 2020.

PARA | KAPAK

Prof. Dr. Kerem ALKIN / İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Yatırım ortamı daha cazip olacak"

2020'de Türkiye'nin tüm ihracatçı sektörlerinin yanı sıra, turizm, sağlık, eğitim, lojistik, ulaştırma gibi ana hizmet sektörleri de hareketli olacak. Türkiye'nin dünya ekonomisindeki algısına yönelik olarak, yatırım ortamını daha da cazip hale getirecek şekilde, vergi ve hukuk reformu gibi alanlarda önemli adımların atılacağı 2020'de, Türkiye pozitif büyüme sürecine yeniden geçişin istihdama azami yönde yansımaya sağlayacak tedbirlere de ağırlık verecek. Yerli otomobil ve Kanal İstanbul gibi, Türkiye'nin Avrasya'daki 'oyun kurucu' gücünü

perçinleyen projeler, aşamaları itibarıyla öncelikli gündem maddelerini oluşturmaya sürdürürken, özel sektör yatırımlarında beklenen canlanma, **organize sanayi bölgelerindeki** hareketlenme, Türkiye-AB ilişkilerinde yeniden rotalanma, Türkiye-ABD ilişkilerinin geleceği de, doğal olarak Türk iş dünyasının öncelikli gündem maddeleri arasında yer alacak. Ekonomide iç talebin toparlanmasına bağlı olarak, işsizliği azaltacak bir hareketlenme 2020 yılının ilkbahar ortası gibi gözlenecek.

artış olacağını öngörüyorum. Türkiye'nin enflasyonla mücadeleyi bırakmaması, önce yüzde 5 sonra yüzde 2 hedefine ulaşmaya çalışması gerektiği kanaatindeyim. Ağırlıklı **yenilenebilir enerji** yatırımlarıyla enerji bağımlılığını azaltmak, yüksek teknoloji ürün ihracatına yönelmek için orta vadeli sanayi planlarıyla kamu özel işbirliğine dayanan bir modelin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum" dedi.

Koç Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kamil Yılmaz, tüketici kredilerinin ticari kredilere göre daha güçlü artışına işaret ederek, 2020'de son tüketime yönelik sektörlerde üretimin biraz daha hızlı artmasının beklendiğini vurguladı. Yatırımlardaki daralmanın hali hazırda yerini büyümeye bırakmadığına dikkat çeken Yılmaz, yatırım malları üretiminin daha yavaş bir artış göstereceğinin söylenebileceğini kaydetti.

KİMYASALDAN UZAK TARIM
İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim

Üyesi Dr. Güldenur Çetin'e göre, üretimi yönelik yatırımlar açısından, 2020'de ve izleyen yıllarda elektronik, kimya ve otomotiv alanında yatırımlar yapılması ve küresel pazardaki rekabet edebilirlik düzeyinde artışın sağlanması son derece önemli. İhracat açısından katma değeri yüksek mal ve mamullerin üretimine yönelik yatırımların desteklenmesi ile istihdam artışı bakımından önemli adımların da atılmış olacağını dile getiren Çetin, özellikle yerli otomobil projesi gibi önemli adımların büyümenin istihdam artışıyla desteklenmesinde etkili olacağı görüşün-

de. Çetin, tarım alanındaki yapılanmanın kuvvetlendirilerek, sürdürülebilirlik açısından kimyasaldan uzak üretim modellerinin desteklenmesi de küresel pazardaki pay artışını beraberinde getireceği düşüncesinde.

KÜRESEL VE JEOPOLİTİK GELİŞMELER

Ekonomistler, küresel risk istahındaki değişiklikler, bölgesel jeopolitik riskler ve ticaret savaşlarının etkilerini değerlendirdi. Haber hazırlıklarını yaparken masada en sıcak gündem maddesi olarak Libya, İran-ABD ilişkilerinde gerilim dururken, son 10 günün en sıcak başlıklarından birini Suriye Ordusu'nun İdlib'de TSK konvoyunu vurması sonrasında yaşanan gerilim oluşturdu. Koronavirüs salgınında ölümlerin artması ve birçok ülkeye yayılması dünyada panik havası yarattı. Türkiye, koronavirüse karşı gerekli tedbirleri aldı.

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa Özer, 2020'de en önemli küresel gelişmeleri Brexit sonrasında İngiltere'yle ekonomik ilişkiler, ABD-Çin arasındaki ticaret savaşları ve Almanya'da sanayi üretimindeki daralmalar olarak sıraladı. Özer, ilaveten Çin'de baş gösteren koronavirüs salgınının küresel ekonomi için yaratacağı olumsuz etkilerin yanında ABD ile Çin arasındaki küresel hegemonya savaşında yeni bir aşama oluştu-

Prof. Dr. Mustafa ÖZER / Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil. Fak. Öğr. Üyesi

"Yapısal reformlar hayata geçirilmeli"

Ekonomide en çok hareketlenmeyi teknoloji ile ilgili yazılım şirketlerinden beklemekteyim. Zaten son dönemde borsada BT şirketlerinin hisse senedi fiyatları da artmakta. Üretim kapasitesini doğrudan arttıracak herhangi bir yatırım olacağını düşünmüyorum. AB'deki toparlanmaya bağlı olarak, bu ülkelere ihraç edilen ürünleri üreten

şirketlerin hareketleneceğini tahmin etmek gerekir. 2020'de hayata geçirilmesi gereken yapısal reformların başında idari reformlar geliyor. Ayrıca işgücü piyasası ile ilgili düzenlemeler ve kalıcı eğitim reformları olmazsa olmazlar arasında. Özellikle işgücü piyasası reformları ile eğitimde yapılacak reformlar, çalışanların beşeri sermaye düzeyini artırmaya yönelik olmalı.

Prof. Dr. Üstün DİKEÇ / KTD Karatay Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Katma değerli yatırımları teşvik edelim"

2020 de uzun vadede katma değer yaratan yatırımlar teşvik edilmeli. Kalkınmayı sağlayacak ve dış talebi yüksek olan sanayi, imalat ve emtia yatırımları gerçekleştirilmeli. Küresel durgunluk ve ticaret savaşları özellikle Avrupa ülkelerinin talebini azalttığından 2020 bütçesinde öngörülen yüzde 5'lik kalkınmanın gerçekleşmesi mümkün olmayacak. Sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması için artan özel sektör borçlarının ve dış etmenlerin yarattığı maliyetlerin çözülmesi gerekir. 2019'un ikinci yarısında ithalattaki daralma nedeniyle cari fazla verse de cari açık sorun olmaya devam

etmekte ve ekonomiyi dışa bağı kılmaktadır. Döviz ihtiyacı ve ithal girdi kalemleri gibi nedenleri kontrol edemediğimiz için iç piyasada döviz getirecek mal ve hizmetler üretiminin ve de Ar-Ge çalışmalarının maliye politikası ile desteklenmesi gerekir. Alınan önlemler koşullar ve destekleme süreleri nedeniyle uygulamada işlevsel olmadığından işsizlik sorun olmaya devam ediyor. Vasıfsız işsizlere yönelik mesleki eğitim programları geliştirilmeli, desteklenmeli, bunun yanı sıra kişilerin hızlı teknolojik gelişmelere uyumları sağlanmalı.

rabileceğini vurguladı. Bu gelişmelerden hiçbirinin Türkiye ekonomisi üzerinde doğrudan çok büyük olumsuz etki yaratmasının beklenemeyeceğini dile getiren Özer, "Bölgesel risklere gelince, ne yazık ki, Irak ve Suriye'deki gelişmelere, Libya'nın, ABD ile İran arasındaki gerilimin eklenmesi, Türkiye ekonomisi açısından olumsuz gelişmeler yaratabilecek nitelikte" dedi.

Suriye'deki gerilimin uzamasının piyasalar açısından olumsuz olabileceğine dikkat çeken Bilgi Üniversitesi Öğretim Görevlisi Murat Sağman ise, insani kayıpların yanı sıra ekonomilere de olumsuz etkisi olan koronavirüs salgınının uzun vadede Türkiye ekonomisine olumlu etkilerinin olabileceğini ifade etti. Tekstil ve bazı sektörlerde Çin'den Türkiye'ye akışların olabileceğine, Çin'de yapılacak fuarların Türkiye'ye kaydırılabileceğine dikkat çeken Sağman, "Çin dünyada en büyük emtia alıcısı. Talebin düşmesiyle emtia fiyatları düşecek. Petrol fiyatları da düşecek. Bu da maliyetleri azaltacak. Bunlar Türkiye ekonomisi ve cari açık için pozitif gelişmeler. 'Piyasalar aşı bulunmadan aşırı buluyor.' Bu tür durumlarda piyasalar 'gider-gelir'. Diğer virüs salgınlarında piyasalar aşı beklentileriyle toparlanmıştı. Şimdi de bir toparlanma gözleniyor" dedi.

psikolojinin de etkisiyle gereğinden fazla olumlu algılandığını dile getiren Tokat şunları söyledi:

"Almanya başta olmak üzere, Avrupa'dan halen 2020'de büyüme olacağına işaret eden bir ışık görmüyoruz. Brexit'in de yaratacağı olumsuz psikolojinin ve olası negatif verilerin, yakın dönemde Avrupa tarafında düzelme beklentisini azaltıyor. ABD ve Çin arasında birinci faz anlaşması olumlu görünse de, her iki ekonomi de radikal kararlar almaya devam ediyor. Çin hükümeti, devlet kurumlarında ABD menşeli tüm yazılım ve donanım kullanımının üç yıl içinde yerliye çevrileceğini açıkladı. Bu yaklaşım özel sektörde de karşılık bulursa, ABD teknoloji piyasası olumsuz etkilenecektir. Öte yandan, ABD tarafından veriler olumlu gelmeye

devam edecektir. İçinde bulunduğumuz ortam -Trump ile ilgili gelişmeler, algıyı değiştirmede süreci- ABD ekonomisinin 2020'de büyüyeceğine olan inancı artırıyor."

Tokat, 2020'nin ilk çeyreğinde jeopolitik gelişmelerin Türkiye ekonomisi üzer-

Prof. Dr. Haluk LEVENT / Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Reformlar için uzlaşa sağlanmalı"

2020'de belirgin olarak hareketlenebilecek bir sektör göremiyorum. Ancak öz kaynak yapısı kuvvetli, ihracat performansı çok yüksek şirketler yüksek performans göstermeye devam edecekler. 2020'de öncelikli hayata geçirilmesi gereken yapısal reformlar şunlar olmalı: Kapsamlı bir adalet reformu, kapsamlı bir vergi reformu, teşvik sisteminin tümüyle değiştirilerek amaca yönelik ve etki

analizleri ile yönlendirilen bir sistemin yürürlüğe konması, yolsuzlukla mücadele, adem-merkeziyetçi yönetim anlayışının hakim kılınması. Bütün bu reformların herhangi bir iktidar partisinin sırtına yüklenmesi mümkün ve doğru değil. Bu reformların gerçekleştirilebilmesi için sivil toplumun öncülüğünde tüm partilerin uzlaşını sağlayabilecek bir girişimin ortaya çıkması gerekir.

"AVRUPA YAVAŞLAYACAK"

TOBB ETÜ Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hakkı Arda Tokat, 2020'nin ilk yarısında Avrupa'da yavaşlama olacağına kesin gözüyle bakıyor. Avrupa'dan son açıklanan verilerin tatil döneminin yarattığı pozitif

PARA | KAPAK

Prof. Dr. Kamil YILMAZ / Koç Üniversitesi Öğretim Üyesi

"2020'de büyüme yüzde 3'ün biraz üzerinde olur"

2020 için gerçekleşme ihtimali yüksek olduğunu düşündüğüm temel senaryonun önemli dayanak noktası, ekonomi dışından gelebilecek ulusal ya da uluslararası düzeyde (ABD yaptırımları dahil) ekonomi dışı şokların etkisinin kısıtlı olacağı varsayımı. Bu şokları tam olarak öngörmek mümkün olmadığı için onların etkisini nötr kabul edip ekonomik durumu değerlendirmek gerekir. Temel senaryonun bir diğer dayanak noktası ise, ekonomide geçtiğimiz 18 ayda yaşananlara karşın 2020'de yüzde 5 büyümeyi hedefleyen hükümetin 2021 için erken seçimi gündeme getirme ihtimali.

Bu temel senaryo çerçevesinde büyüme oranının yüzde 3-3.5 aralığında gerçekleşmesini bekliyorum. Bankacılık kesiminin hali hazırdaki batık kredileri, yıl içindeki kredi büyümesinin hükümetin arzu ettiği reel yüzde 10 ve üzerindeki seviyelerine ulaşmasının önündeki en büyük engel olarak karşımıza çıkıyor. Ek olarak, yeni açılan ticari kredilerin bir kısmı var olan banka-dışı borçların ödenmesinde kullanılacağı için yatırım harcamaları üzerindeki olumlu etkisi kısıtlı olacak. Bu faktörler büyümenin hedefin biraz altında gerçekleşmesine yol açacak.

rinde, dolayısıyla TCMB kararları üzerinde etkili olacağını vurguladı.

"2021'E SARKABİLİR"

Dünya ekonomisini 2020'de küresel resesyon ve finansal krizin bekleyip beklemediğine yönelik tartışmaların 2018 yılının son aylarından bu yana giderek artan bir tonda sürdüğünü dile getiren Prof. Dr. Ahmet Incekara, ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşının dünya ekonomisinin büyüme hızı üzerinde yapacağı olumsuz etkilerden, bu etkilerin dünya ekonomisini resesyona itmesinden korkulduğunu vurguladı. Son G-20 Zirvesi'nde ABD ile Çin arasında diyalogun canlandırılması iyimser bir beklenti yaratmış görünse ve ilk aşama anlaşma sağlanmış olsa da bütünü üzerindeki pazarlıkların uzun sürecek gibi görüldüğünü kaydeden Incekara, "Küresel İmalat Endeksi PMI 2019 ilk yarıyılında yüzde 50 seviyesinde. Uluslararası sermaye hareketleri de üç yıldır geriliyor. Çin ekonomisi yavaşlamaya devam ederken, dünya ekonomisinde adeta bir öncü gösterge olarak bilinen Güney Kore ihracatı artış hızı da son üç yılın en düşük düzeyine inmiş durumda. Böyle bir ortamda ABD'de 2020 Kasım'da başkanlık seçimlerinde mevcut başkanın kazanması durumunda ticaret savaşlarının zor dönemi 2021'e sarkabilecek" dedi.

TÜRKİYE BÜYÜME PATİKASINDA

2019 yılı 3. çeyreğinde yeniden büyüme patikasına giren Türkiye ekonomisi, Hükümetin YEP hedeflerine göre 2020 yılında yüzde 5 büyüyecek. Uluslararası kuruluşların Türkiye ekonomisine yönelik büyüme tahminleri yüzde 3 düzeyinde bulunurken, ekonomistlerin öngörülere ise yüzde 3-4 aralığında yoğunlaşıyor. 2020 sonu için dört ekonomist yüzde 3 büyüme beklerken, sekizi 3-4 aralığında,

üçü yüzde 4 bandında, üçü yüzde 4-5 aralığında büyüme öngörüsünde bulunuyor. Ekonomistlerin öngörülere arasında yüzde 0-1.5 ile yüzde 1-2 büyüme beklentilerinin yanı sıra yüzde 6.5 büyüme beklentisini dile getirenler de bulunuyor.

2020 bütçesine göre gelirlerin 956.6 milyar TL iken giderlerin 1 trilyon 95.5 milyar TL olarak öngörüldüğünü söyleyen Prof. Dr. Ersan Öz, ekonomik daralmayı giderebilmek için bütçe açığı politikasının kullanılmasının yeni bir durum olmadığını altını çizerek, büyüme oranını yüzde 5 düzeyine yükseltilebilmesi için hane halkı gelirlerinin artırılması gerektiğini kaydetti.

Altınbaş Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Emre Alkin ise, eğer bir iç ya da dış politikada olumsuzluk ya da arıza çıkmazsa 2020 yılında yüzde 4 civarında büyüme beklediğini açıkladı. Prof. Dr. Murat Çetinkaya, özellikle 2020 yılında yüzde 5 büyüme hedefine ulaşılabilirliğini belirterek, "Lakin bu büyümenin tüketim dayalı değil üretimden kaynaklanan bir büyüme ile ortaya çıkması daha sağ-

lıklı olacaktır" dedi.

Prof. Dr. Ahmet Incekara, Türkiye'nin düşük faizli kredilerle, teşvik ve hibelerle reel sektörü sürekli fonladığını vurgulayarak, bunun yanı sıra, işsizliğin azaltılması amacıyla kamu yatırımlarının ve özel nitelikli projelerin devreye girmesinin planlandığını kaydetti. Incekara, öncelikle atıl üretim kapasitesinin harekete geçirilmesi, ihracatın teşvik edilmesi, yatırım ortamının iyileştirilmesi halinde ekonomik büyümenin YEP'te hedeflendiği gibi yüzde 5 oranında olmasa da yüzde 3 civarında gerçekleşmesinin öngörülebileceğini dile getirdi.

ENFLASYON BEKLENTİSİ

2019'u yıllık yüzde 11.84 artışla YEP'teki yüzde 12 hedefinin altında kapayan tüketici fiyat endeksi 2020 yılı Ocak'ta yıllık yüzde 12.15 arttı. Hükümetin 2020 yılsonu TÜFE hedefi yüzde 8.5, TCMB'nin yılsonu tahmini ise yüzde 8.2. Ekonomistlerin 2020 yılı sonu enflasyon tahminleri ise yüzde 9 bandında yoğunlaşıyor. Enflasyon beklentilerini altı ekonomist yüzde 9, dört ekonomist yüzde 10, bir ekonomist yüzde 9-10, bir ekonomist yüzde 9-11, beş ekonomist 10-12 aralığında dile getirirken, iki ekonomist ise 10 ve altını başarı olarak ifade ediyor.

Piri Reis Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Oral Erdoğan, ABD ile nispeten iyi ilişkilerin sürmesi durumunda 2020'de enflasyonun yüzde 9, ekonomik büyümenin yüzde 6.5 oranında gerçekleşmesini beklediğini vurguladı.

Prof. Dr. Incekara, 2020'de kurun hareketlenmesinin, yatırım maliyetlerinin yükselmesine yol açabileceğini belirterek, diğer yandan işletmelere ve bireylere sağlanan düşük faizli kredilerle piyasaların canlandırılması sonucunda talepte aşırı bir artış ortaya çıkabileceğine dikkat

çekti. Bu durumda enflasyon oranının tek haneli olmasının beklenemeyeceğini vurgulayan İncekara, yılın ikinci yarısından itibaren enflasyonun yüzde 10-12 bandında seyredebileceğini öngördü.

Prof. Dr. Murat Çetinkaya ise, Türkiye ekonomisinin yeni bir dış şoka maruz kalmadığı sürece yüzde 10 seviyesinde enflasyon gerçekleşeceği öngörüsünü paylaştı. Enflasyonda henüz tek hane beklentisi olmadığını belirten Prof. Alkin, gelecek yılın yüzde 10 civarında bir enflasyonla tamamlanabileceğini kaydetti.

İŞSİZLİK ORANI BEKLENTİSİ

Hükümetin 2019 sonu işsizlik oranı beklentisi yüzde 12,9, 2020 sonu beklentisi ise yüzde 11,8 düzeyinde. Uluslararası kuruluşların beklentisi ise yüzde 13'ün üzerinde. 2020 yılının öncelikli gündem maddesinin işsizlik olacağına dikkat çeken ekonomistlerin yılsonu görüşleri ise yüzde 11-12 bandında yoğunlaşıyor. Dokuz ekonomist, yılsonunda işsizlik oranının bu bandta gerçekleşeceğini düşünüyor. Beş ekonomist yılsonu işsizlik oranı öngörüsünü yüzde 12-13 aralığında, üç ekonomist 13-14 aralığında dile getiriyor.

Prof. Dr. Erdoğan, 2020 yılında işsizlik oranının yüzde 12 olacağı görüşünde. Prof. İncekara, 2019'un ikinci yarısında gayri safi sermaye oluşumunun yüzde 1 oranında küçülmekle birlikte, ihracattaki artış, yatırım malları ithalatı ve hammadde ithalatı artışı sonucu işsizlik oranının yüzde 12,9 olarak gerçekleşmesinin beklendiğini vurguladı. Büyümenin beklenen oranda gerçekleşmesi, mevcut atıl üretim kapasitesinin kullanılmasına

Prof. Dr. Harun ÖZTÜRKLER / Kırıkkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Yatırımlarda artış göreceğiz"

Ekonomik daralmanın 2019'un ikinci yarısı ile birlikte sona ermesi ve hem hükümetin hem de kamu bankalarının sağladığı teşvikler sonucunda yatırımlar 2020'de artmaya başlayacak. 2020'de yerli otomobil projesi ve Kanal İstanbul projesinin otomobil ve inşaat sektörlerinde yatırımların giderek daha cazip olmasını sağlayacağını söyleyebiliriz. Hükümetin ithal girdide yerli üretimi teşvik etmeye yönelik politikaları uyguladığı sektörlerde belirgin bir

hareketlenme beklenebilir. Turizm sektörü 2019'da hem ekonomik aktivitenin yeniden canlanmasına hem de cari işlemler açığının kapanmasına en büyük katkısı sağladı. 2020'de hem baz etkisi, hem bu sektörde de büyümenin büyük ölçüde yeni yatırımlar yerine kapasite kullanım artışlarından kaynaklanması ve kapasitede kullanım sınırına yaklaşılmaması büyüme hızını yavaşlatabilir.

başlanması 2019'da başlayan iyimser havayı destekleyebileceği ve işsizlik oranının YEP'de öngörüldüğü gibi yüzde 11,8 oranında gerçekleşebileceğini dile getirdi. 2020'de istihdam piyasasına yeni iş gücünün katılımı olacağını belirten İncekara, "İstihdam teşviklerinin bu yıl da devam etmesi halinde işsizlik oranında bu seviye korunabilir" dedi.

İşsizliğin, özellikle de genç işsizliğin Türkiye'de temel sorun olma niteliğini

sürdüdüğünü vurgulayan Öztürkler ise, "İşsizlik oranının 2020'de yüzde 12-14 bandında dalgalanması öngörülebilir" dedi.

Konjoktörel salınımlar dışında işsizlik oranlarında düzenli ve istikrarlı bir düzelmeye beklentisinden uzakta olduğunu vurgulayan Beykent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Murat Ferman, "İstihdam teşvik paket ve uygulamalarının etki kabiliyeti ve büyüklüğü aşırıdır; mutlaka yeniden gözden geçirme, düzenleme gerekli. Kamu kaynaklı istihdam oluşturma kestimeciliğine neşter vurulmalı" diye konuştu.

BÜTÇE DENGESİ

Hükümetin 2020 yılında bütçe açığı hedefi 138,9 milyar TL olarak belirlenirken, bütçe dengesinin GSYH oranı ise yüzde -2,9 düzeyinde. Türkiye'de hükümetin 2020'de de büyümeye katkı veremeye devam edeceğini söyleyen Prof. Dr. Harun Öztürkler, 2020 yılı sonunda bütçe dengesi/GSYH oranının yüzde (-) 2,5-3,0 bandında olacağını vurguladı.

Mali disiplin ve denk bütçenin ekonomik profilin en değerli ziyneti olduğunu, tavizsiz korunması gerektiğini belirten Prof. Dr. Ferman ise, "AB kriterlerinin altında kalan bir oran ile yılın tamamlanacağını öngörüyor, vergi reformu" konusunda ise alınacak çok mesafe bulunduğu dikkat çekmek istiyoruz" dedi.

Prof. Dr. Emre Alkin, 2019'da bir önceki planda bahsedilen oranların üzerinde seyreden bir bütçe açığı/ milli gelir oranı olduğunu belirterek, "Yeni kırmızı çizgimizin yüzde 3 olduğu anlaşılıyor. Beni endişelendiren bütçe açığı/milli gelir oranından çok faiz dışı fazla. Eğer

Prof. Dr. Umut HALAÇ / Yaşar Üniversitesi Öğretim Üyesi

"İkinci yarı daha iyi olacak"

2020 de çok rahat geçmeyecek. Beklenmedik bir gelişme olmazsa yılın ikinci yarısı için daha olumlu beklentilere sahibim. 2019'daki baz etkisi ortadan kalkacağı için enflasyonda kalıcı bir düşüş beklemiyorum. Şu anki seviyelerini korumak bile önemli. Yılsonu öngörüm yüzde 11-12. Büyüme rakamlarında yavaş bir iyileşme bekliyorum, yılın ikinci yarısı için daha iyimserim. Yılı yüzde 4 büyüme ile kapatabiliriz. Büyüme rakamlarının iyileşmesiyle birlikte kronik bir

şekilde cari dengede kötüleşme olacağını tahmin ediyorum. Durgunluğun atılması için hükümetin uyguladığı genişletici maliye programı sebebiyle bütçe dengesinin daha büyük açıklar vereceğini düşünüyorum. İşsizlik oranı yapısal bir soruna dönüştü, bunun için işsizlik oranında büyük bir azalma beklemiyorum. Yatırımlar konusunda olumsuz bir şey olmadığı takdirde yılın ikinci yarısı daha iyi olacak.

PARA | KAPAK

Dr. Güldenur ÇETİN / İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Büyüme yüzde 4.3'ün altına düşmeyecek"

2020'de Türkiye büyüme oranının yıllık yüzde 4.3'ün altına düşmeyecek şekilde gerçekleşmesi mümkün. Enflasyon oranının yıllık ortalama yüzde 9 civarında olması muhtemel. 2019'un son aylarında cari işlemler hesabının fazla vermesi, özellikle de eylül ayı için tahminlerin üzerinde bir fazlanın söz konusu olması Türkiye ekonomisi açısından oldukça önemli. Cari işlemler dengesinin bu çizgide ilerlemesi 2020 için mümkün. Bütçe açığının 2020 için

130 milyar TL'nin üzerinde gerçekleşmesi öngörüldürken, eğitim ve sağlık en büyük payı alması öngörülmüyor. Özellikle evde çalışan kesim olarak iş hayatına katılan kadın nüfusun kayıt altına alınmasına dair destek ve teşvikler, istihdam artışı sağlanması açısından etkili olacak. KOBİ'lerdeki büyüme ve kurumsallaşma ihtiyacının desteklenmesi ile istihdam artışı yaşanabilir. Ancak işsizlik oranının yüzde 12 civarında gerçekleşmesi söz konusu olabilir.

ödeyeceğimiz reel faizi üç puan ile sınırlarsak ve yüzde 4 büyüme gerçekleştirsek, en azından yüzde 1 civarında bir faiz dışı fazla/millî gelir oranıyla 2020'yi bitirmemizin sorun yaratacağını düşünmüyorum" ifadelerini kullandı.

Prof. Dr. Incekara, 2020'de ekonomiyi bekleyen önemli bir sorunun, piyasadan vergi gelirlerinin toplanmasında karşılaşılabilecek riskler olduğunu söyledi. Bunun yanı sıra piyasanın daralmasının dolaylı vergiler gibi dolaysız vergi gelirlerinde de olumsuz gelişmeleri ortaya çıkarabileceğini belirten Incekara, "Borçlanma ihtiyacının artması da ekonomik dengeleri bozabilecektir. Bütçe açığının 139 milyar TL olarak öngörülmesi beklenen bir durum gibi görülmektedir" dedi.

"AÇIKSIZ BÜYÜME OLMAZ"

Hükümet, 2020 yılında cari dengenin GSYH'ye oranını yüzde - 1.2 olarak öngörüyor. Beykent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Murat Ferman, 2019 yılının cari açık kavramı yerine, cari fazla söyleminin hakim olduğu bir dönem olduğunu vurgulayarak, 2020'de sürdürülebilir cari denge yaklaşımının test edileceği daha makul seviyelerin görüleceği bir yıl olacağını kaydetti. Ara mal ithalatında millileştirme sürecinin kalıcı sonuçları için birkaç yıl daha beklemek gerekeceğini dile getiren Ferman, genel anlamda "cari açık vermeden, büyüme gerçekleşemez" savının zemin kaybetmeye devam ettiğini, ihracatın ithalatı karşılama oranlarının yüzde 80'ler civarında seyrettiği bir

yıl öngördüklerini ifade etti.

Prof. Dr. Murat Çetinkaya, iç talep-teki zayıflık ve sanayi üretiminde istenilen seviyelere henüz ulaşamaması ve bunun sonucu ithalat talebindeki daralmanın önümüzdeki dönemde cari fazlanın devam edeceğini gösterdiğini söyledi. Çetinkaya, "Üretimin ve dolayısıyla ihracatın ithalata bağımlılığı nedeniyle kronikleşmiş olan yüksek dış ticaret açık-ları ve buna bağlı olarak bozulan cari işlemler göstergeleri, ülkemizde genellikle daralma ve kriz dönemlerinde iyileşme göstermektedir. Dolayısıyla TCMB'nin tahminlerine göre Türkiye'nin 2019 yıl-sonu itibarıyla pozitif büyüme sağlanan bir yılda cari fazla verecek olması, oldukça kayda değer bir durumdur. Yatırım seviyesini artırıp tasarrufların üzerine çıkartabilirsek hem sağlıklı bir cari faz-layı hem de büyümeyi gerçekleştirebiliriz. Ekonomideki toparlanmayla ithalat talebinin artması, 2020 ikinci çeyreğiyle ekonomiyi yeniden cari açık sorunsalı ile karşı karşıya bırakacaktır" dedi.

Yüzde 3 civarında büyüebilmek için ithalat artışı gerekeceğine dikkat çeken Prof. Dr. Mustafa Özer'e göre, 2020 sonunda cari dengenin millî gelire oranı yüzde -2 civarında olacak.

Prof. Dr. Emre Alkin, "Döviz kazandırıncı faaliyetlerin 2020 yılında artacağını tahmin ettiğim için yüzde 3'ten daha yüksek bir cari açık millî gelire oranı beklemiyorum. Ancak büyümeye devam ettikçe cari açık sorununun tekrar gündeme geleceğini de

söylemem gerekiyor" ifadelerini kullandı.

DÖVİZ KURU BEKLENTİSİ

Merkez Bankası Ocak ayı beklenti anketinde 2020 sonu dolar kuru hedefi 6.41 TL düzeyinde bulunuyor. Prof. Dr. Ersan Öz'e göre yurtiçi ve dış piyasalarda siyasi ve ekonomik riskler minimize seyrrettiği takdirde dolar kurunun rekabetçi kur diyebileceğimiz 5.85-5.90 civarında enflasyon oranı kadar artıp azalacağını öngörüyor. Öz, aksi durumda ise kurun 6.5 ve yukarısını zorlayacağını dile getiriyor.

Prof. Dr. Mustafa Özer'in yılsonu dolar/TL öngörüsü 5.90. Prof. Dr. Burak Arzova ve Prof. Dr. Murat Şeker yılsonunda dolar 6-6.5 TL bandında bir değişim öngörüyor. 2020 sonu itibarıyla dolar/TL'yi Ekonomist Murat Sağman 6.4, Prof. Dr. Sinan Alçın 6.45, Prof. Dr. Murat Ferman 6.55, Dr. Güldenur Çetin 6 TL'nin üzerinde öngörüyor.

Prof. Dr. Incekara enflasyon oranının beklenen orandan yüksek çıkması halinde, örneğin oranın yüzde 10 seviyesinde gerçekleşmesi halinde dolar kurunun 6.35-6.40 seviyesinde olabileceğini ifade ediyor.

2020'nin kısmen belirsizliklerin ortadan kalktığı bir yıl olacağını, kurdaki volatilitenin azalacağını vurgulayan Prof. Dr. Murat Çetinkaya, 2020 ortalama dolar kurunun 6.50 seviyesinde olacağını öngörüyor. Prof. Dr. Öztürkler, dolar/TL kurunun 6.30-6.50 bandında olmasını bekliyor.

